

УДК 338.48-6:615.8

JEL Classification: Z32,I19,L83

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-1.89.06>

Василь Кифяк, д.е.н., професор,

<https://orcid.org/0000-0001-7632-5248>

Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ,

Олександр Кифяк, д.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0003-3689-8548>

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці

ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ САНАТОРНО- КУРОРТНОГО ТИПУ НА ОСНОВІ ДЖЕРЕЛА МІНЕРАЛЬНОЇ ВОДИ «БУКОВИНСЬКА»

Анотація

Актуальність. Постановка проблеми. Зростаючі потреби населення у здоровому способі життя та активному відпочинку у поєднанні з лікувально-оздоровчими процедурами актуалізують проблему теоретичного обґрунтування та законодавчого забезпечення формування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу, визначення переваг території для створення дестинації та її впливу на соціально-економічний розвиток громади чи регіону. Дослідження ресурсного забезпечення формування лікувально-оздоровчої дестинації санаторно-курортного типу та використання мінеральної води «Буковинська» як для задоволення базових потреб, так і в лікувальних цілях є актуальною проблемою та потребує вирішення.

Мета дослідження полягає у визначенні нормативно-правового забезпечення та основних критеріїв формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу, встановленні туристично-рекреаційних переваг території села Буденець для створення дестинації в Чудейській сільській об'єднаній територіальній громаді на основі джерела мінеральної води «Буковинська» та визначенні її впливу на соціально-економічний розвиток громади. **Методи.** Теоретичною і методологічною основою написання статті стало законодавство України, праці вітчизняних й іноземних науковців, методи аналізу та теоретичного узагальнення для визначення правового забезпечення процесів формування туристичної дестинації, аналізу та синтезу для встановлення туристично-рекреаційних переваг територіальної громади.

Результати дослідження. На основі аналізу законодавства України встановлено, що на теперішній час створено правове поле для формування туристичних дестинацій

санаторно-курортного типу, що забезпечує ефективне використання природно-рекреаційного потенціалу окремих територій. В статті акцентується увага на розвитку загальної та спеціальної інфраструктури, зокрема наявності закладів лікування та оздоровлення, підприємств розміщення та харчування, які мають відповідати затвердженим стандартам та іншим нормативним документам. Аналіз можливостей Чудейської сільської об'єднаної територіальної громади сприяв визначенню переваг для формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу в селі Буденець на базі джерела мінеральної води «Буковинська». В статті виокремлено основні складові економічного впливу, що виникають при формуванні та функціонуванні туристичної дестинації в територіальному просторі громади.

Практичне значення. Визначено Чудейську територіальну громаду як базову територію для формування та розвитку туристичної дестинації санаторно-курортного типу, що сприятиме ефективному використанню місцевого потенціалу, розвитку підприємництва та забезпеченню надходжень до бюджету громади, залученню інвестиційних ресурсів, розбудові загальної інфраструктури та загалом економічному розвитку громади.

Ключові слова: рекреаційні ресурси, спадщина, громада, законодавство України, формування, дестинація, переваги, економічний вплив.

Кількість джерел: 19; кількість таблиць: 1.

Vasyl Kyfyak, Doctor of Economic Sciences, Professor,
<https://orcid.org/0000-0001-7632-5248>

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of SUTE,

Oleksandr Kyfyak, Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0003-3689-8548>

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University,
Chernivtsi

DEVELOPMENT OF A SANATORIUM-RESORT-TYPE TOURIST DESTINATION BASED ON THE «BUKOVYNSKA» MINERAL WATER SPRING

Summary

Increasing demand of the population in a healthy way of lifestyle and in an active recreation in combination with recreational and health-improving procedures actualize the problem of theoretical grounding and legislative security for the formation of tourist destinations of the sanatorium-resort type, determining the advantages of the territory for

creating a destination and its impact on the socio-economic development of the community or region. The provision of resource supply for the formation of a recreational and health-improving destination of a sanatorium-resort type and the use of mineral water «Bukovynska» both for satisfaction of basic needs, and in recreational purposes, are an urgent problem requiring a solution.

The purpose of the research is to determine the regulatory and legal support and the main criteria for the formation of the sanatorium-resort type tourist destination, to establish the tourist and recreational advantages of the territory of the village of Budenets for the creation of a destination in the Chudei Rural United Territorial Community based on the spring of mineral water «Bukovynska» and to determine its impact on socio-economic development of the community.

The legislation of Ukraine, the works of domestic and foreign scientists, methods of analysis and theoretical generalization to determine the legal support of the processes of forming a tourist destination, analysis and synthesis to establish the tourist and recreational advantages of the territorial community served as the theoretical and methodological basis for writing the article.

Based on the analysis of the legislation of Ukraine, it was established that a legal field has been created for the formation of tourist destinations of the sanatorium-resort type, which ensures the effective use of the natural and recreational potential of certain territories. The article focuses on the development of general and special infrastructure, in particular, the presence of treatment and rehabilitation facilities, accommodation and catering enterprises, which must meet approved standards and other regulatory documents. The analysis of the capabilities of the Chudei rural united territorial community contributed to the identification of advantages for the formation of a tourist destination of the sanatorium-resort type in the village of Budenets based on a source of mineral water «Bukovynska». The article highlights the main components of the economic impact that arise during the formation and functioning of a tourist destination in the territorial space of the community.

The Chudei Territorial Community has been identified as a basic area for the formation and development of a sanatorium-resort-type tourist destination, which will contribute to the effective use of local potential, the development of entrepreneurship and the provision of income to the community budget, the attraction of investment resources, the development of general infrastructure and the overall economic development of the community.

Keywords: recreational resources, heritage, community, legislation of Ukraine, formation, destination, advantages, economic impact.

Number of sources – 19, number of tables – 1.

Актуальність. Постановка проблеми. Мінеральні води та лікувальні грязі, екологічно-чисте навколишнє середовище, наявність лісо-паркових зон, сприятливі кліматичні умови є основою ресурсної бази для формування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу. Окрім цього, регіон чи територіальна громада, де зосереджені джерела мінеральних вод та поклади

лікувальних грязей повинні мати просторові зв'язки з закладами медицини, профілактичними та реабілітаційно-відновлювальними центрами, що на теперішній час, у період воєнних дій та пандемії COVID-19, є особливо важливим.

Зростаючі потреби населення у здоровому способі життя та активному відпочинку у поєднанні з лікувально-оздоровчими процедурами актуалізують проблему теоретичного обґрунтування та законодавчого забезпечення формування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу, визначення переваг території для створення дестинації та її впливу на соціально-економічний розвиток громади чи регіону. Окремого дослідження потребує визначення ступеню територіальної освоєності, рівня розвиненості загальної інфраструктури, наявності кваліфікованого персоналу, стану довкілля та ін.

Формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу на базі джерела мінеральної води «Буковинська» в селі Буденець Чудейської сільської територіальної громади у Чернівецькій області можливе завдяки багаторічному досвіду виробництва з розливу природної лікувально-столової води, яка ще у 1993 році була внесена до реєстру лікувальних вод України згідно з ДСТУ 878-93 «Води мінеральні фасовані. Технічні умови». Тому дослідження ресурсного забезпечення формування лікувально-оздоровчої дестинації санаторно-курортного типу та використання мінеральної води «Буковинська» як для задоволення базових потреб, так і в лікувальних цілях, є доволі актуальним.

Метою дослідження є визначення нормативно-правового забезпечення процесу формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу, встановлення основних критеріїв формування і переваг території села Буденець для створення туристичної дестинації в Чудейській сільській територіальній громаді та визначення її впливу на соціально-економічний розвиток громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем формування та розвитку туристичних дестинацій, зокрема санаторно-курортного типу, зробили українські

та зарубіжні науковці, а саме: Д. Басюк [1], Н. Корж [1], А. Мазаракі [2; 3], С. Мельниченко [3], М. Пітюлич [4], Т. Ткаченко [3], М. Žemļa [5], R. Knafoū [6] та ін. Акцентується увага на важливості інфраструктурного забезпечення формування туристичних дестинацій та розвитку курортів. Так, зокрема, А. Голод стверджує, що «базовим елементом у системі санаторно-курортного лікування України є санаторій. Заклад такого типу здійснює свою діяльність на основі природних лікувальних факторів у поєднанні із фізіота дієтотерапією, лікувальною фізкультурою, а також працює у лікувальному, реабілітаційному та рекреаційному напрямках» [7, с. 119]. М. Пітюлич та С. Мороз пропонують модернізацію санаторно-курортного господарства, зазначаючи, що вона «...передбачає впровадження нових напрямів та методів ефективного розвитку санаторно-курортних закладів, що може сприяти динамічному розвитку як санаторно-курортної сфери регіону, так і окремих підприємств, які взаємодіють між собою» [4]. На значенні туристичної і, зокрема, санаторно-курортної діяльності для економічного розвитку регіону наголошує В. Кифяк, виокремлюючи сферу рекреації і туризму як складову регіональної економічної системи [8].

Водночас, необхідність дослідження законодавчого забезпечення, визначення територіальних переваг для формування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу та їх впливу на розвиток економіки територіальних громад потребують подальшого вивчення.

Результати дослідження. Законодавство України визначає туризм одним з пріоритетних напрямів та створює правові засади для розвитку туризму і гарантії захисту прав туристів. Так, зокрема, прийнятий Верховною Радою України 15.09.1995 р. Закон України «Про туризм» констатує, що «держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку національної культури та економіки і створює сприятливі умови для туристичної діяльності» [9, с. 3], а прийнятий 18 листопада 2003 р. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів та регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням туризму на території України [10].

Щодо розвитку санаторно-курортної діяльності, то Закон України «Про курорти» «визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади розвитку курортів в Україні та спрямовані на забезпечення використання з метою лікування і оздоровлення людей природних лікувальних ресурсів, природних територій курортів, які є надбанням народу України, та їх охорони» [11].

На сьогодні в Україні створено правове поле для формування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу, що забезпечує ефективне використання природно-рекреаційного потенціалу окремих територій. Так, в ст. 62 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» зазначено, що курортні і лікувально-оздоровчі зони – це «території, які мають виражені природні лікувальні фактори: мінеральні джерела, кліматичні та інші умови, сприятливі для лікування і оздоровлення людей» [12], а у ст. 63 визначено рекреаційні зони, які представляють собою «ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму» [12]. Постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 р. № 805 зазначено: «Санаторно-курортний заклад – це заклад охорони здоров'я, що забезпечує надання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів курортів (лікувальних грязей та озокериту, мінеральних та термальних вод, ропи лиманів та озер, природних комплексів із сприятливими для лікування умовами тощо) та із застосуванням фізіотерапевтичних методів, дієтотерапії, лікувальної фізкультури та інших методів санаторно-курортного лікування» [13].

Особливе значення для формування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу має розвиток загальної та спеціальної інфраструктури. Це заклади лікування та оздоровлення, які мають дотримуватися клінічних протоколів санаторно-курортного лікування в санаторно-курортних закладах, затверджених Міністерством охорони здоров'я [14], заклади розміщення та харчування, які мають відповідати затвердженим стандартам та іншим нормативним документам:

ДСТУ 4527:2006 Послуги туристичні. Засоби розміщення.
Терміни та визначення;

ДСТУ 4268:2003 Послуги туристичні. Засоби розміщування.
Загальні вимоги;

ДСТУ 4269:2003 Послуги туристичні. Класифікація готелів;

ДСТУ 4281:2004 Заклади ресторанного господарства.
Класифікація.

Ці стандарти діють для засобів розміщення та закладів ресторанного господарства, призначених для проживання та харчування рекреаантів, встановлюючи їх класифікацію та загальні вимоги до послуг, які там надаються.

Особливе місце в процесі формування туристичних дестинацій відводиться теоріям місцевого управління та територіальним органам влади. Як зазначають В. Брич та О. Кифяк, «у новостворених об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) будь-який індивід є членом спільноти, основу якої становить не тільки єдина територія проживання, а й сукупність загальних завдань, інтересів громади, її духовної близькості. У зв'язку з цим важливу роль у процесі формування туристичних дестинацій відіграють теорії місцевого самоуправління, до яких належать теорії вільної громади, дуалізму, соціального обслуговування, а також суспільно-господарська та державна теорія тощо» [15, с. 119] та на яких базуються і рішення територіальних органів влади.

Зважаючи на те, що складовими туристичної дестинації санаторно-курортного типу є функціонально пов'язані елементи (природні лікувально-оздоровчі ресурси, санаторно-курортна і загальна інфраструктура території, культурно-історична спадщина, трудовий потенціал та органи управління), які розташовані на певній території і мають інформаційно-комунікаційні структури для виконання стратегічно-тактичних завдань щодо розвитку санаторно-курортної справи, то правове забезпечення, розвинута загальна та спеціальна інфраструктура, знання і використання теорій місцевого самоуправління в процесі формування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу набувають прикладного значення.

Аналіз можливостей для формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу в Чудейській сільській територіальній громаді свідчить, що на базі джерела мінеральної води «Буковинська» в селі Буденець може бути створений санаторно-курортний заклад, який стане основою для формування туристичної дестинації, що сприятиме подальшому розвитку лікувально-оздоровчого туризму на Буковині.

Основними перевагами формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу в селі Буденець є:

1. Мінеральна вода «Буковинська» добувається з артезіанської свердловини глибиною в 90 м Буденецького родовища, що розташоване в екологічно чистій зоні Буковини. Щоденний обсяг складає 85000 літрів води.

2. Мінералізація води складає 1,00–1,5 г/літр, що означає, що вода підходить для щоденного вжитку і добре засвоюється організмом, підтримуючи і нормалізуючи обмін речовин. Крім того, вона багата на гідрокарбонатні іони, що запобігає процесу її бродіння.

3. «Буковинська» має ідеально збалансований хімічний склад природного походження, який неможливо повторити в штучних умовах, а отже, це справді «жива» природна мінеральна лікувально-столова вода, надзвичайно корисна для людини.

4. Лікувальні властивості води позитивно впливають на дію організму та можуть використовуватися при таких захворюваннях:

- ✓ хронічних гастритів з нормальною і підвищеною секреторною функцією шлунку;
- ✓ неускладненій виразковій хворобі шлунку та дванадцятипалої кишки;
- ✓ хворобах прооперованого шлунку;
- ✓ хронічних коліках та ентероколітах;
- ✓ гепатитах;
- ✓ дискінезії жовчних шляхів;
- ✓ холециститах;
- ✓ хронічних панкреатитах;
- ✓ хворобах обміну речовин;

- ✓ цукровому діабеті;
- ✓ ожирінні, подагрі.

5. Косметичне застосування. Доведено, що мінеральна вода має омолоджувальний вплив на шкіру. Зокрема вона тонізує, робить її пластичною, пом'якшує та заспокоює, позбавляє відчуття сухості та аморфності [16].

Відгуки споживачів мінеральної лікувально-столової води «Буковинська» та її оцінка (табл. 1) свідчать про високу якість і позитивний вплив води на організм людини [17] та підтверджують доцільність формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу на основі гідромінеральних рекреаційних ресурсів.

Таблиця 1

Відмінно	75 %
Добре	25 %
Непогано	0 %
Погано	0 %
Жахливо	0 %

Враховуючи збалансований хімічний склад води природного походження, її лікувальні властивості та відгуки споживачів, сьогодні назріла необхідність розробки концепції використання мінеральної води «Буковинська» в реабілітаційних цілях на комунальних підприємствах обласного підпорядкування ОКНП «Чернівецький обласний медичний діагностичний центр» та ОКНП «Чернівецький обласний госпіталь ветеранів війни».

Окрім цього, село Буденець славиться екологічно чистим навколишнім середовищем, помірним кліматом, колишнім дендропарком з 300-річним дубом, річкою Малий Серет та притокою Будей, від якої пішла назва села, фольклорними колективами, звичаями, обрядами, традиціями, етнічними зв'язками та ін.

Цікава історія села Буденець, де село вперше згадується в молдавському літописі в 1435 році. У селі знаходиться дерев'яна церква Святих Архангелів Михаїла та Гавріїла, побудована протягом 1799–1803 років у типовому для Буковини «хатньому» стилі,

римсько-католицький костел, побудований у 1891 році та інші пам'ятки історії, культури та архітектури.

За вісім кілометрів від села, у селищі міського типу Красноїльську збереглася маленька церква Іоанна Предтечі, побудована в 1792 році, що є унікальним для Буковинського Прикарпаття взірцем мурованого храму. У великій Красноїльській церкві Покрови зберігається Красноїльська ікона Божої Матері, яка замироточила на передпасхальній неділі 1995 року та проявляє свої чудодійні властивості, зцілюючи мешканців Красноїльська та паломників з інших місць. Через село Буденець пролягає міжнародна автомобільна дорога, яка веде до КПП «Красноїльськ», на кордоні з Румунією, що сприятиме транзитному обслуговуванню іноземних та вітчизняних туристів.

Наявність джерела мінеральної води «Буковинська» в селі Буденець, помірний клімат, екологічне чисте навколишнє середовище, транзитність території, історичне минуле, звичаї, обряди, традиції – все це сприяє створенню туристичної дестинації санаторно-курортного типу та надання селу Буденець статусу курортної території, що відповідає вимогам ст.1. Закону України «Про курорти» [11] та ДУ «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України». Зокрема, у статуті останнього зазначено, що «наявність на природній території природних лікувальних ресурсів є основною підставою для визначення статусу курортної території» [18, с. 4].

Зарубіжний досвід функціонування туристичних дестинацій санаторно-курортного типу дозволяє виділити основні складові економічного впливу, що виникають при формуванні туристичної дестинації в територіальному просторі громади, що підтверджується і нашими дослідженнями [19]. Це, зокрема:

- збільшення податкових надходжень до місцевого та державного бюджетів;
- розвиток малого і середнього підприємництва та створення нових робочих місць у підприємствах, що надаватимуть основні та додаткові послуги;

- зростання прибутку і капіталізації санаторно-курортного закладу та супутніх компаній;
- підвищення якості життя постійного населення дестинації;
- розширення ємності туристично-рекреаційного ринку Буковини.

Водночас, формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу сприятиме не тільки виконанню її економічних функцій, але й подальшому розвитку місцевої культури, сувенірних промислів, відновленню римо-католицького костелу, підтримці старовинної дерев'яної церкви, міжнаціональній та міжконфесійній взаємодії. Окрім цього, зросте фінансування робіт із захисту навколишнього середовища та збереження екологічної рівноваги, відновлення місцевих пам'яток історії, культури, архітектури.

Отже, формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу в Чудейській сільській об'єднаній територіальній громаді на базі джерела мінеральної води «Буковинська» в селі Буденець, буде мати як прямі, так і побічні ефекти. Це означає прояв економічної та соціальної ефективності не тільки на рівні туристичної дестинації, але й на рівні територіальної громади та регіону загалом.

Основними критеріями соціально-економічної ефективності мають стати: ефективність використання рекреаційних та інших туристичних ресурсів; результативність діяльності туристичної дестинації; конкурентоспроможність дестинації; якість виробництва послуг; якість обслуговування та ін. А загальним критерієм оцінки функціонування туристичної дестинації санаторно-курортного типу буде вважатися ступінь досягнення стратегічних і тактичних цілей, поставлених її керівництвом, визначений відношенням отриманого результату до запланованих показників.

Висновок. Таким чином, у статті виділено нормативно-правові акти та основні критерії формування туристичної дестинації санаторно-курортного типу на основі джерела мінеральної води «Буковинська» в Чудейській територіальній громаді, серед яких наявність природних рекреаційних ресурсів, насамперед гідромінеральних, культових релігійних закладів, пам'яток історії,

культури, архітектури, близькість до кордону з Румунією, транзитність території та ін. Отже, є всі умови для визначення територіальної громади як базової території для формування та розвитку туристичної дестинації санаторно-курортного типу, що сприятиме ефективному використанню місцевого потенціалу, розвитку підприємництва та забезпечення надходжень до бюджету громади, залученню інвестиційних ресурсів, розбудові загальної інфраструктури та загалом економічному розвитку громади.

Водночас, подальших досліджень потребує кадрове забезпечення ефективного функціонування туристичної дестинації, вивчення можливостей застосування фізіотерапевтичних методів, дієтотерапії, лікувальної фізкультури та інших методів санаторно-курортного лікування.

Список використаних джерел:

1. Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними дестинаціями : підручник. Вінниця : «ПП «ТД Едельвейс і К», 2017. 321 с.
2. Ukraine and the World: the tourism system : monograph / Edited by A. A. Mazaraki. Prague : Eastern European Center of the Fundamental Researchers (EECFR), 2019. 260 p.
3. Туристські дестинації (теорія, управління, брендинг) : монографія / А.А. Мазаракі, Т.І. Ткаченко, С.В. Мельниченко та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. Київ : КНТЕУ, 2013. 388 с.
4. Пітюлич М. І., Мороз С. Р. Модернізація санаторно-курортного господарства як чинник розвитку соціального туризму. URL: [file:///D:/Downloads/341-Article%20Text-647-1-10-20210603%20\(3\).pdf](file:///D:/Downloads/341-Article%20Text-647-1-10-20210603%20(3).pdf) (дата звернення: 23.01.2023).
5. Žemla M. Tourism destination: The networking approach. *Moravian Geographical Reports*. 2016. № 24 (4). P. 2–14.
6. Knafo R. The invention of the tourist destination : Questions conceptuelles dans le champ du tourisme. 2018. URL: <https://doi.org/10.4000/viatourism.2548> (дата звернення: 01.12.2022).
7. Голод А. П., Мороз С. Р., Феленчак Ю. Б. Підходи до аналізу санаторно-курортного господарства у структурі регіональних туристичних систем. *Сталий розвиток економіки*. 2019. С. 118-124.
8. Кифяк В. Ф. Сфера рекреації та туризму як складова регіональної економічної системи. *Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. пр.* 2006. № 1. С. 116-119.
9. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 31. Ст. 241.
10. Про внесення змін до Закону України «Про туризм» : Закон України від 18.11.2003 р. №1282-ІУ. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 13. Ст. 180.
11. Про курорти : Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2026-III (із змінами). *Офіційний вісник України*. 2000. № 44. Ст. 1884.
12. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII (із змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
13. Про затвердження Загального положення про санаторно-курортний заклад : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 №805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF#Text>

14. Про затвердження клінічних протоколів санаторно-курортного лікування в санаторно-курортних закладах (крім туберкульозного профілю) для дорослого населення : Наказ МОЗ 06.02.2008 №56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0056282-08#Text> (дата звернення: 21.12.2022).

15. Брич В., Кифяк О. Теоретико-методологічні основи формування туристичних дестинацій у західноукраїнських прикордонних регіонах. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2021. Вип. 4. С. 114–126.

16. Жодних компромісів! Мінеральна вода «Буковинська» – якість перевірена роками! URL: <https://molbuk.ua/news/239846-zhodnykh-kompromisiv-mineralna-voda-bukovynska-iakest-perevirena-rokamuy>. (дата звернення: 03.02.2023).

17. Буковинська, виробництво мінеральної лікувально-столової води. URL: <https://top20.ua/cv/dim-i-pobut/dostavka-vodi/bukovinskaya-proizvodstvo-mineralnoy-vodyi.html> (дата звернення: 12. 01.2023).

18. Природні лікувальні ресурси: абетка користувача : інформаційно-аналітичний довідник / за заг. ред. Бабова К. Д., Безверхнюк Т. М., Кисилевської А. Ю.; Державна установа «Український науково-дослідний інститут медичної реабілітації та курортології МОЗ України». Одеса: Поліграф, 2021. 76 с.

19. Кифяк В. Ф., Кифяк О.В. Рекреаційна спеціалізація як умова посилення конкурентоспроможності регіону. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2009. Вип. 12. С. 157-161.

References:

1. Korzh, N.V., Basyuk, D.I. (2017). *Upravlinnia turystychnymy destynatsiyamy* [Management of tourist destinations]. PE "TD Edelweiss and K", Vinnytsia, 321 p. (in Ukr.).
2. Edited by A.A. Mazaraki (2019). *Ukraine and the World: the tourism system*. Eastern European Center of the Fundamental Researchers (EECFR), Prague, 260 p.
3. Mazaraki, A.A., Tkachenko, T.I., Melnychenko, S.V. et al. (2013). *Turystski destynatsii (teoriya, upravlinnia, brendynh)* [Tourist destinations (theory, management, branding)]. Kyiv, 388 p. (in Ukr.).
4. Pityulych, M.I., Moroz, S.R. Modernization of the sanatorium-resort economy as a factor in the development of social tourism. URL: [file:///D:/Downloads/341-Article%20Text-647-1-10-20210603%20\(3\).pdf](file:///D:/Downloads/341-Article%20Text-647-1-10-20210603%20(3).pdf) (Accessed 23.01.2023). (in Ukr.).
5. Žemla, M. (2016). Tourism destination: The networking approach. *Moravian Geographical Reports*, no. 24 (4), pp. 2–14.
6. Knafou, R. (2018). The invention of the tourist destination: Questions conceptuelles dans le champ du tourisme. DOI: <https://doi.org/10.4000/viatourism.2548> (Accessed 12.01.2022).
7. Holod, A.P., Moroz, S.R., Felenchak, Yu.B. (2019). Approaches to the analysis of the sanatorium-resort economy in the structure of regional tourism systems. *Stalyi rozvytok ekonomiky [Sustainable economic development]*, pp. 118-124 (in Ukr.).
8. Kyfyak, V.F. (2006). The sphere of recreation and tourism as a component of the regional economic system. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Formation of market relations in Ukraine]*, no. 1, pp. 116-119 (in Ukr.).
9. On tourism, Law of Ukraine dated September 15, 1995 No. 324/95-VR (as amended). (1995). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. No. 31. Art. 241 (in Ukr.).
10. On amendments to the Law of Ukraine «On Tourism», Law of Ukraine dated November 18, 2003, No. 1282-IY (2004). Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. No. 13. Art. 180 (in Ukr.).
11. On resorts, Law of Ukraine dated October 5, 2000, No. 2026-III (as amended) (2000). *Official Gazette of Ukraine*. No. 44. Art. 1884 (in Ukr.).
12. On environmental protection, Law of Ukraine dated June 25, 1991 No. 1264-XII (as amended) (1991). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. No. 41. Art. 546 (in Ukr.).

13. On the approval of the General Regulations on the sanatorium-resort facility, Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 11.07.2001 No. 805. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/805-2001-%D0%BF#Text> (in Ukr.).
14. On the approval of clinical protocols sanatorium-resort treatment in sanatorium-resort institutions (except tuberculosis profile) for the adult population, Order of the Ministry of Health of February 6, 2008, No 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0056282-08#Text> (date of application: 12/21/2022) (in Ukr.).
15. Brych, V., Kyfyak, O. (2021). Theoretical and methodological foundations of the formation of tourist destinations in the western Ukrainian border regions. *Visnyk Ternopilskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu [Bulletin of the Ternopil National Economic University]*, vol. 4, pp. 114–126 (in Ukr.).
16. No compromises! «Bukovynska» mineral water - the quality has been tested for years! URL: <https://molbuk.ua/news/239846-zhodnykh-kompromisiv-mineralna-voda-bukovynska-ia-kist-perevirena-rokamy> (Accessed 02.03.2023) (in Ukr.).
17. Bukovynska, production of mineral medicinal and table water. URL: <https://top20.ua/cv/dim-i-pobut/dostavka-vodi/bukovinskaya-proizvodstvo-mineralnoy-vodyi.html> (Accessed 12.01.2023).
18. Ed. Babov, K.D., Bezverhnyuk, T.M., Kysylevskaia, A.Yu. (2021). *Pryrodni likuvalni resursy: abetka korystuvacha [Natural healing resources: user's alphabet]*. Polygraph, Odesa, 76 p. (in Ukr.).
19. Kyfyak, V.F., Kyfyak, O.V. (2009). Recreational specialization as a condition for strengthening the competitiveness of the region. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Formation of market relations in Ukraine]*, vol. 12, pp. 157-161 (in Ukr.).

УДК 338.486:004.78

JEL Classification: Z32,O32,O39,M15

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-1.89.07>

Ганна Михайліченко, д.е.н., професор,
<https://orcid.org/0000-0001-7066-6527>

Валерія Лисяна, здобувачка,
<https://orcid.org/0000-0002-5858-4315>

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ В УМОВАХ КРИЗИ

Анотація

Актуальність. Туристична галузь України без перебільшення перебуває в кризовому стані. Частина підприємств як малого та середнього, так і великого бізнесу не здатні функціонувати в таких умовах. Наразі значні складнощі викликає не лише налагодження туристичних потоків та їхня безпека, але також оптимізаційні процеси діяльності всередині підприємств розглянутої галузі. На основі вивченого матеріалу запропоновано власне визначення цифровізації. Проаналізовано стан туристичної галузі та інноваційної складової економіки України на сучасному етапі. Виокремлено основні принципи цифровізації,